УДК 070:82-92(477)“1920/30”:316.356.4
DOI https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.1(41).6

В. В. Колкутіна

доктор філологічних наук, доцент
завідувач кафедри журналістики
e-mail: kolkutinav@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3823-8415
Національний університет «Одеська юридична академія»
Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, 65009, Україна

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ДМИТРА ДОНЦОВА

У статті досліджено комунікативну стратегію Дмитра Донцова з урахуванням іманентних для його мислення націософських та герменевтичних ідей. На матеріалі літературно-критичних есей публіциста з’ясовано, що комунікативна стратегія Д. Донцова за змістом – націософсько-цілісна, це національно-екзистенціальний феномен в історії українського літературознавства ХХ ст. Комунікативні процеси, що відбиті в текстах есей «Криза нашої літератури», «Наше літературне гетто», формуються в єдиній комунікативній парадигмі та включають подію, комунікативну ситуацію, інтонаційну тональність, аксіологічний авторський коментар, особливий, націоцентрично-герменевтичний спосіб зображення комунікативної ситуації. Націоналістична інтерпретація мислителя в суті своїй націософська (націологічна), але водночас і літературознавча з типовим для такого виду досвідів переважанням когерентно-смислового рівня пізнання й оцінки над формально-естетичним. Унаслідок пізнання відбувається перекодування ідеї з мови мистецтва на мову націософії в пошуках націософського еквівалента літературного феномена. Найчастіше в основі цього еквівалента лежать дві інтенції: пошук, захист та утвердження власної національної ідентичності та культурно-політична реалізація національної ідеї. Водночас відбувається оцінка естетичного рівня того чи іншого літературного феномена.

Виділено та обґрунтовано такі характеристики літературно-критичного тексту: текст як висловлення, що сприймає, вільно інтерпретує, концептуально трансформує інформацію, вибудовуючи нові смисли завдяки цікавим діалогічним моделям, риторичним запитанням, заздалегідь спланованій лінії мовленнєвої поведінки публіциста, дискусійності, полемічності, скерованості на читача, який обов’язково передбачається, уникнення будь-якої однобічності розповіді або двозначності сприймання, відкритості та зрозумілості.

Ключові слова: *комунікативна стратегія, текст, літературно-критичний дискурс, комунікативні процеси, націософія, герменевника.*

І. Вступ

Ефективність успішного мовленнєвого спілкування із читачем за посередництвом художнього тексту забезпечується багатьма чинниками, серед яких комунікативна стратегія як «реалізація інтенцій адресанта для досягнення комунікативної мети в художньому дискурсі тексту завдяки різним ходам і тактикам, які забезпечують успішність комунікативного акту» [11, с. 20]. Вона втілюється завдяки різним чинникам, серед яких науковці виокремлюють дієві ходи спілкування, форму й мету контактування, комунікативний потенціал художнього твору, діалогічність, інтертекстуальність тощо. Не останню роль відіграють і продуктивно дібрані комунікативні тактики. У результаті слушних надбань у різних сферах наукового знання виникли численні комунікативні моделі, які зайвий раз підкреслюють важливість і продуктивність художньої комунікації (літературна В. Шкловського, мовна О. Потебні, культурологічна М. Бахтіна, наративна Цв. Тодорова, театральна П. Єршова та ін.).

Незважаючи на серйозні здобутки в науці, у більшості праць досліджено *художній* (поетичний, драматичній, ліричний) текст [12]. І це цілком вмотивовано, тому що «художня комунікація апелює до почуттів та емоцій адресата. Вона, втілюючи комунікативні стратегії автора, неоднозначна і передає різні авторські інтенції, хоча задум теж неоднозначний. Адже автор може мати кілька завдань, і, як наслідок, текст може поєднати кілька смислів, тому художня комунікація в тексті амбівалентна, багатозначна. Художня комунікація та художній текст, як основний носій інформації в ній, виступають генератором, що породжує в процесі свого історичного творчого буття нові смисли. Тому літературний, зокрема «поетичний текст розглядається як інформаційний генератор, який має риси інтелектуальної особистості» [9, с. 104–105].

© Колкутіна В. В., 2020

А як же бути з текстом *літературно-критичним*, *публіцистичним,* адже й тут важливо зрозуміти та окреслити позицію як розповідача, так і реципієнта, простежити аксіологічні ресурси, виявити інформаційне навантаження та нові смисли?

Літературно-критичний твір, на нашу думку, – це особливе вербальне явище, певна герменевтична та аксіологічна система з власними критеріями художності, з чіткими інтерпретаційними передсудженнями, з випрацьованою парадигмою методологічних мегаідей, концептуальним теоретико-інтерпретаційним змістом та унікальним комплексом комунікативних стратегій і тактик. І не останню роль у ньому відіграє особа декодувальника.

Яскравим прикладом, на наш погляд, може бути публіцистика Дмитра Донцова, структура творчої особистості якого зумовлена комплексом зовнішніх та внутрішніх чинників: епохою, у яку він жив і творив (найбльш плідно – 20–30 рр. ХХ ст.), культурно-соціальним середовищем, умовами освіти, навчання, виховання; психологічними, філософським, ідеологічними, естетичними вподобаннями й пріоритетами, ціннісними орієнтирами, котрі не були одностайними й статичними упродовж усіх періодів його діяльності. Можливо, це зумовлено різновекторним спрямуванням його творчого потенціалу, адже в різну добу мислитель реалізував себе як продуктивний і самобутній політик-революціонер, ідеолог, філософ, публіцист, критик, редактор, державний діяч тощо.

Характерно, що дослідники, які в різних ракурсах розглядали творчість Д. Донцова, одностайно вказували на твердий, «невгнутий» характер, який не припускав жодних компромісів, визнавали його фаховість, компетентність, бо й після Другої світової війни «сприймався якщо не як беззаперечний ідеологічний авторитет, то принаймні як патріарх українського визвольного руху, свідок і учасник подій, особисто знайомий практично з усіма його найвизначнішими діячами від початку ХХ ст.» [7, с. 106]. Автори статей наголошували на почуттєвому, психологічному, вольовому, «електризуючому» (Я. Дашкевич) впливі мислителя на своє покоління, бо «він на емоційному рівні зумів створити в Західній Україні атмосферу здобування» [1]. Саме такий характер, а також щире переймання долею держави, схвильованість, небайдужість, незгода навіть подумки вдатися до перекінчества і зради, підтверджується міркуваннями, викладеними у його щоденнику: «Яке незглибиме провалля ділить мене від тих людей. Я уважав за абсолютно недопустиме обсуджувати нашу внутрішню політику з представниками чужої та й ще ворожої держави. Для них же ж – ці представники ворожої держави були “дорогі товариші”, за якими їх лучила боротьба за спільний “світлий ідеал соціалізму”. Що їм було до держави?» [5, с. 123].

Суспільно-політичний розвиток України за часів життя і творчої активності Д. Донцова різноманітний, для нього характерні складність і плюралізм думок, швидкі карколомні зрушення, що вимагало відмови від існуючих шаблонів, рухливого мислення, прагматичного й водночас творчого підходу в розв’язанні нагальних питань. Структурними психолого-філософськими компонентами, що сформували мислителя, є сплав його емоційних, вольових, інтелектуальних сил, що зреалізувалися в ініціативності, самостійності, вольових, цілеспрямованих діях, свідомості вчинків. Особливості ідейно-естетичних чинників Д. Донцова зумовлені авторським конструюванням ідеології як комплексу ідеологем, що охоплюють «історично детерміновану концептуальну або семантичну сукупність, яка може проявлятися […] у вигляді “системи цінностей” чи “філософського поняття”» [13, с. 115].

Усі вказані складники, хоч і були змістовно виваженими й внутрішньо зумовленими, проте видозмінювалися, мали рухливий характер, формувалися в доланні суперечностей та проблемних ситуацій і посприяли реалізації комунікативного акту есеїста посередництвом публіцистичного тексту.

ІІ. Постановка завдання й методи дослідження

Метою нашої розвідки є досідження комунікативної стратегії Дмитра Донцова з урахуванням іманентних для його мислення націософських та герменевтичних ідей на матеріалі літературно-критичних есей публіциста. Задля досягення мети необхідно вирішити такі завдання: визначити поняття «комунікативні стратегії»; виділити та обґрунтувати основні сегменти «комунікативної стратегії» автора; довести взаємозв’язок націоналістичної естетики й герменевтики Д. Донцова в онтологічному вимірі та текстотворчими інтенціями публіциста; продемонструвати вектор мовленнєвої поведінки критика на матеріалі есей з його книги «Дві літератури нашої доби».

Під час вирішення поставлених завдань домінантним, наскрізним методом стала герменевтика (передусім метод націософської (націоекзистенціальної) інтерпретації). За допомогою цього методу виявлено основні сегменти, котрі формують комунікативну стратегію публіциста. Розуміння й тлумачення суті народництва Д. Донцовим засновані на відмінному від інших стилеві мислення, в онтологічному вимірі інтегровані в українській національний духовний простір, а метод герменевтики надав можливість чітко зафіксувати ті провідні націософські маркери, які живлять дослідницьку свідомість публіциста, орієнтують її на значення, істоту, сутність, сенс, у класичній термінології ще – «дух» твору чи творчості. Таким чином, наш механізм дослідження передбачає осмислення комунікативних процесів, що відбиті в текстах літературно-публіцистичних есей Д. Донцова, усвідомлення їх цілісно-комунікативної єдності.

ІІІ. Результати

Сучасна дослідниця Л. Синявська на основі дослідження типології комунікативних стратегій Т. ван Дейка, О. Іссерса влучно резюмує: «Комунікативна стратегія – це "вектор" мовленнєвої поведінки конкретного автора, що реалізується у виборі адресантом продуманих поетапних мовленнєвих дій, що приводять до розуміння між автором і читачем; ця лінія мовленнєвої поведінки обрана на основі усвідомлення комунікативної ситуації загалом і спрямована на досягнення ефекту успішного, умовно синхронного спілкування з читачем» [11, с. 21]. У межах нашої теми виділяємо важливі сегменти комунікативної стратегії: «траєкторія» мовленнєвої діяльності публіциста, що розгортається *шляхом* зображення події з певного кута зору; їх оцінночно-конотативний коментар; мовно-стилістичні ознаки; інтонаційна тональність; акцентування персоносфери тексту. Така заздалегідь спланована лінія мовленнєвої поведінки Д. Донцова зумовлена його ідеологічною парадигмою, сформованою низкою філософських, політичних, естетичних та герменевтичних концептів: націоцентризм (опертя на національну ідею, формування нової національної ідеології, утвердження власної національної ідентичності, національні інтереси понад класовими), патріотизм, ідейність, волюнтаризм (як плекання волі до боротьби за свою національну справу), державництво (національно-політична самостійність як ідеал), соборність, самодостатність (опертя на власні сили), націотворчість (ідея комплексного національного відродження), революційність (активізм як імператив), європеїзм (українська ідентичність як європейська, орієнтація за культурний Захід) тощо.

Практику націоцентричного тлумачення Д. Донцов розвивав у двох нерівномірних текстуальних групах. Абсолютна більшість його книжок, есе, статей та рецензій виражає ***літературно-критичний дискурс***, набагато менше можемо віднайти в них фрагментів дискурсу історико-літературного. Літературну критику розглядаємо як споріднену з публіцистикою та журналістикою галузь літературознавчої науки, котра вивчає художню літературу в аксіологічному (оцінному) аспекті й при цьому визначає художню вартість не лише творів сучасного літературного процесу (із чим найчастіше ототожнюють діяльність критиків), а й оцінює ідейно-естетичні параметри минулих літературних досвідів. Крім як герменевтична практика та літературна аксіологія, критика постає ще і як літературна еристика (теорія та практика сперечання), оскільки насичена дискусіями та полеміками стосовно художніх феноменів.

Усі ці типи та виміри критичного дискурсу наявні в есеїстичній творчості Д. Донцова. Пригадаємо, що критика для філософа має суто герменевтичний сенс. Оскільки в його розумінні поезія (література) – це завжди таємниця, «містерія», то «головним обов'язком критика» є «розгадати» цю містерію. Основним у критичному процесі є зосередженість на «етиці та естетиці» твору, на тому, чим «горів поет і який він нам залишив заповіт» (авторський сенс), а не на «техніці й механіці» компонування твору [6, с. 480]. Бути літературним критиком, по-герменевтичному наголошував мислитель у полемічному листі 1947-го, «це значить – відкривати дух, яким натхнута творчість письменника, відкривати те, що він хотів сказати в пориві творчости нам». При цьому есеїст критикує саме поверховий, формалістичний підхід до письменства: «Для моїх противників літературним критиком був той, хто знав, скільки разів ужив поет того чи іншого епітета або виразу і які рими в нього найчастіше зустрічаються. А хто знав, як був одягнутий Шевченко під час арешту або чи в 1841 чи 42-му році написав якийсь вірш, той був геніальним шевченкознавцем. Критика, яка цим менше цікавилася, лише заглиблювалася в трудніші і складніші проблеми духа поетової творчости, називалася мовою цих примітивних і невибагливих людей "публіцистикою"» [3, с. 297]. Під «духом» (значенням, сенсом) критик розумів найважливіший вимір твору чи творчості: «…дати образ душі творця, його пристрастей, ідей, устремлінь, світогляду» [4, с. 347].

Виступаючи знавцем літератури, «вектор» комунікативної діяльності есеїст спрямовує на читача, який обов'язково передбачається, тому що такий текст не існує автономно, він у своїй ґенезі спирається на читацьку присутність, а літературна критика є своєрідною посередницькою ланкою між автором (письменником) і читачем. У процесі такого діалогу виникає критичний *дискурс*, пов'язаний з комунікативно-рецептивними чинниками (про що писав М. Бахтін). Свого роду напрям, «траєкторію» мовленнєвої поведінки Д. Донцова, котра реалізується у виборі ним продуманих поетапних мовленнєвих дій, продемонструємо на матеріалі есей з його книги «Дві літератури нашої доби».

Стаття «Криза нашої літератури» написана у 1923 р. та відтворює тогочасну, актуальну для української літератури проблему – кризу, що була зумовлена браком талановитих, глибоких творів та політичним хаосом в Україні, а пізніше – ідеологічною заангажованістю письменства. Висловимо припущення, що ця криза (декаданс, занепад) – це *подія, комунікативна ситуація*, а нехтування «цілої плеяди наших письменників і поетів, класиків, нових і наймолодших» [2, с. 48] «героїчними» [2, с. 50] емоціями, уникнення ними у творчій спадщині «драматизму, сарказму, протесту, динамізму» [2, с. 54] та обставини переходу їх до пролетарського «совєтського» реалізму – *аксіологічний, оцінночно-конотативний коментар*, що реалізується завдяки *інтонаційній тональності* публіциста. Характерно, що книга «Дві літератури нашої доби» *переважно* містить такі заголовки статей, які можна розглядати як згорнені тексти, бо їм властиві всі ознаки, форми

та функції текстової реальності. Поетика заголовків у стислому вигляді *моделює ту комунікативну ситуацію,* яку буде розгорнуто представлено в тексті статті: «Естетика *декадансу*», «Модерна література *розкладу*», «*Криве дзеркало* нашої літератури», «*L'art pour l'art* чи як стимул життя?», «Наше *літературне гетто*» (виділено нами. – *В. К.*). Це свого роду заздалегідь стратегічно дібрані «комунікативні синоніми», що уможливлюють адекватне суцільне тлумачення тексту книги та спрямовані на успішне, комунікативне спілкування із читачем. Есеїст дуже часто вдається до критично-оцінних суджень розвитку української літератури 20 рр. XX ст., до беззаперечності, категоричності, демонструючи єдино правильну власну точку зору. Це видно вже з перших рядків, тому що стаття починається безапеляційним твердженням: «*Ніхто* не заперечить, що духова творчість нації переходить болючу і тривожну кризу… Старі таланти всі в минулім, з честю обходять свої ювілеї, шановані синами з пієтизму до смаку батьків, безсилі дати нове слово, за яким тужить душа нації. Немов параліжом скутий, *не здатний* наш колективний мозок *ні кидати нових думок, ні творити нових образів, ні викликати нових емоцій*» [2, с. 47] (виділено нами. – *В. К.*).

Комунікативна стратегія публіциста націлена на «завороження», «гіпнотизування» *реципієнта* своєю переконливістю та безпомилковістю суджень, не дає йому змоги самому оцінити складність літературної ситуації в Україні в описуваний період, а висловлена ним оцінка історичних катаклізмів епохи якнайбільше увиразнює масштаб занепаду української літератури, підкреслює актуальність та важливість обраної теми: «І в який час? Якраз тоді, коли по кривавих бурях війни, на цілім світі йде переоцінка вартостей» [2, с. 47]. Відтак, завдання Д. Донцова – «захопити» уяву адресата, спонукати відкласти нагальні справи та проблеми і зробити вибір, тому що того потребує час, адже «характер літератури» [2, с. 47] суголосний із «характером доби» [2, с. 47]. Помічаємо спонукально-закличний тон та прагнення публіциста опанувати, привернути до себе увагу читача. Уникнення будь-якої однобічності розповіді та двозначності сприймання тесту – ключові сегменти комунікативної стратегії публіциста. Завдяки відкритості та зрозумілості висловлених ним ідей наголошено на двох естетиках – героїчній та занепадницькій.

Так, уже в першому концептуальному літературознавчому есе «Криза нашої літератури» розкрито націософсько-герменевтичну аксіологію Д. Донцова. Провідними «кризовими», рабськими емоціями літератури цієї доби, естетика котрої відкинула волю, енергію й силу вільної, героїчної людини, стають «незакаламучений спокій», «ідилічне самозадоволення», «розмріяний сентименталізм», «сум, жаль і милосердя», меланхолія, рабські «скарга» і «плач», «сентиментальний квієтизм» тощо. Їх він так чи інакше віднаходить як лейтмотиви у творах не лише народницького напряму – Квітки, Руданського, Самійленка, Старицького, Конисього, Куліша, Грабовського, Марка Вовчка та ін., а й модерністичного – Олеся, Чупринки, Лепкого, Коцюбинського, Франка, Пачовського та ін. «Покора й смуток, сум і покора – ось головні мотиви української белетристичної творчости!» [2, с. 58], – твердить філософ. Цілий ряд митців, на нашу думку, – представники *персоносфери*, без якої не може реалізуватися комунікативна стратегія публіциста. В «Естетиці декадансу» (1930) коло критикованих авторів розширюється. Крім перелічених, до апологетів естетики слабкості й втоми есеїст зараховує низку міжвоєнних галицьких (наприклад, М. Рудницького та Я. Галана) і радянських письменників (наприклад, Фальківського, Косяченка і Савченка), а також Маковея, Винниченка, Тичину, Черкасенка, Вовчура та ін. Ідеться про творчість «охлялих, із зламаним інстинктом життя, які лише співчувають і плачуть; це не ті, що кують його собі». Душа цих творців «не кремінь» і тому «не бетховенівський вогонь викрешують з неї удари долі, лише – мов з тої губки – потоки води…» [2, с. 178; 2, с. 201].

Комунікативна стратегія публіциста побудована своєрідним чином: у структурі тексту важливу роль відіграють риторичні запитання, які використовує автор *після* детального аналізу певної проблеми і які, на нашу думку, виступають узагальненням до вже висловлених ним думок. Так, детально проінтерпретувавши проблему природи в українській літературі, публіцист у статті «Естетика декадансу» підсумовує свою думку низкою риторичних питань, які в реципієнта (і після продемонстрованого публіцистом ретельного аналізу) *не потребують* іншої моделі відповіді, ніж та, що ним передбачувана, «запрограмована»: «*Чи* це нормальні відчування, що навіває осінь» [2, с. 179], – питає він уже *після* переконливих доказів на свою адресу. Тут же продовжує: «*Чи* роздумування душевно заломаної істоти? … *Звідки* ці настрої, коли пора року, як і все, що повстає, щоб згинути, – має свої моменти розцвіту? *Чому* ж не на них, а на моментах нидіння або смерти зупиняється натхнення наших поетів? *Чому* може Гамсун оспівувати «залізні ночі» осени, її прозоре повітря, коли тверднуть наші мязи… *Чому* (виняток у нас) в Л. Українки відзивається осінь "мов крик бойовий?" *Чому* ж в більшости наших поетів, що оспівують осінь, знаходимо, навпаки, лише "журбу", "розпуку", "плач"…» [2, с. 179–180] (виділено нами. – *В. К.*). На нашу думку, чималим (на півсторінках тексту) використанням цього питально-відносного займенника есеїст прагнув бути почутим, *вплинути* на адресата, якого намагався заставити спостерігати, мислити, аналізувати, думати... і приєднатися до його позиції.

А от у композиційній структурі статті «Наше літературне гетто» для увиразнення та більш чіткого, доступного сприйняття читачеві ідей декодувальника, моделюється цікава *схема діалогу*. Критик застосовує пряму та невласно-пряму мову: «*Скажуть мені:* так ви за тенденцію в літера-

турі? Література ж чисте мистецтво, самоціль, вона не сміє мати тенденції, до тоді це вже публіцистика! Так *кажуть критики*, сторонники принципіальної безпринципності і мистецтва для мистецтва. Відповім їм *словами Ніцше* –«l' art pour l' art – це хробак, що сам себе кусає за хвіст…» [2, с. 209] (виділено нами. – *В. К.*). Ми помітили, що тут простежується декілька «голосів», бо комунікативна стратегія публіциста спрямована на залучення до спілкування чимало осіб. По-перше, це сам *есеїст*. По-друге, це українські критики, опоненти розповідача. Їх думка передана опосередковано, немов би *за них*, *замість них*. По-третє, критик, неначе, випадково, «ненавмисне» залучає до спілкування «голос» німецького філософа Ф. Ніцше, на якого упродовж книги «Дві літератури нашої доби» неодноразово посилався. У такий спосіб між публіцистом, його опонентами та однодумцями моделюється своєрідний комунікаційний полілог. Виявлений нами *голос* розповідача домінує, він провідний, автентичний, не ототожнений з іншими, не загублений у тексті статті: «*Прошу не думати* що під філософією кожного з тих письменників *я підписуюся* обома руками... *Підкреслюю* лиш їх активне світовідчування. Це етика й естетика не травоїдів» [2, с. 213].

IV. Висновки

Комунікативна стратегія Д. Донцова за змістом – націософсько-цілісна, це національно-екзистенціальний феномен в історії українського літературознавства XX ст. Націоналістична інтерпретація мислителя в суті своїй націософська (націологічна), але водночас і літературознавча з типовим для такого виду досвідів переважанням когерентно-смислового рівня пізнання й оцінки над формально-естетичним. Унаслідок пізнання відбувається перекодування ідеї з мови мистецтва на мову націософії, у пошуках націософського еквівалента літературного феномена. Найчастіше в основі цього еквівалента лежать дві інтенції: пошук, захист та утвердження власної національної ідентичності та культурно-політична реалізація національної ідеї. Водночас відбувається оцінка естетичного рівня того чи іншого літературного феномена. Інколи, щоправда, простежуються надмірні полемізм, максималізм та тенденційність есеїста. Це можна помітити в тих випадках, коли політичні інтенції домінують над герменевтичними закономірностями, викликаючи не завжди справедливу гостроту оцінок. Проте, *спосіб зображення комунікативної ситуації* – націософсько-герменевтичний.

Комунікативні процеси, що відбиті в текстах літературно-публіцистичних есей Д. Донцова, формуються в єдиній комунікативній парадигмі та включають *подію, комунікативну ситуацію*, *інтонаційну тональність, аксіологічний авторський коментар, особливий, націоцентрично-герменевтичний спосіб зображення комунікативної ситуації.* Проаналізувавши моделі комунікації, у результаті виділяємо такі характеристики літературно-критичного тексту: текст як висловлення, що сприймає, вільно інтерпретує, концептуально трансформує інформацію, вибудовуючи нові смисли завдяки цікавим діалогічним моделям, риторичним запитанням, заздалегідь спланованій лінії мовленнєвої поведінки публіциста, дискусійності, полемічності, скерованості на читача, який обов'язково передбачається, уникнення будь-якої однобічності розповіді або двозначності сприймання, відкритості та зрозумілості.

Список використаної літератури

1. Баган О. Ідеолог національної величі. URL: http://dontsov.info/index.php?option (дата звернення: 22.11.2019).
2. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. Торонто: Гомін України, 1958. 296 с.
3. Донцов Д. Лист до голови МУРу У. Самчука. *Вісниківство: літературна традиція та ідеї*: зб. наук. пр., присвячений пам'яті Василя Іванишина. Дрогобич: Коло, 2009. С. 294–307.
4. Донцов Д. Провідна верства козацька у І. Котляревського. *Дмитро Донцов. Літературна есеїстика*. Дрогобич: Відродження, 2009. С. 347–359.
5. Донцов Д. Рік 1918. Київ: Темпора, 2002. 207 с.
6. Донцов Д. Туга за героїчним. *Дмитро Донцов. Літературна есеїстика*. Дрогобич, 2009. С. 480–564.
7. Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 192 с.
8. Ковальчук В. Інформаційний потенціал маргіналій Дмитра Донцова URL: www.history.org.ua/-index.php?urlcrnt=structure/sot.php&sot (дата звернення: 22.11.2019).
9. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Москва: Искусство, 1970. 384 с.
10. Палійчук А. Л. Комунікативні тактики інтимізації в англомовному художньому дискурсі (на матеріалі коротких оповідань). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов».* 2012. № 1002. Вип. 69. С. 15–21.
11. Синявська Л. І. Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття: комунікативні стратегії. Одеса: КП ОМД, 2019. 304 с.
12. Сінченко О. Комунікативні стратегії в теорії літератури: автор, текст, читач: навч. посіб. Київ: Логос, 2015. 170 с.
13. Jameson F. The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act. Ithaca: Cornell UP, 1981. 313 p.

References

1. Bahan, O. (2019). Ideoloh natsionalnoi velychi [An ideologist of national grandeur]. Retrieved from http://dontsov.info/index.php?option [in Ukrainian].
2. Dontsov, D. (1958). *Dvi literatury nashoi doby* [Two literatures of our era]. Toronto, Homin Ukrainy [in Ukrainian].
3. Dontsov, D. (2009). Lyst do holovy MURu U. Samchuka [Letter to the head of the AUM U. Samchuk]. *Visnykivstvo: literaturna tradycija ta idei*, zbirnyk naukovyh prach, prysvjachenyj pamjati Vasylja Ivanyshyna. Drogobych: Kolo [in Ukrainian].
4. Dontsov, D. (2009). Providna verstva kozatska u I. Kotliarevskoho [Leading Cossacks in I. Kotlyarevsky]. *Dmytro Dontsov. Literaturna eseistyka*, 347–359 [in Ukrainian].
5. Dontsov, D. (2002). Rik 1918 [Year 1918]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
6. Dontsov, D. (2009). Tuha za heroichnym. Dmytro Dontsov [Longing for heroic. Dmytro Dontsov]. *Literaturna eseistyka,* 480–564 [in Ukrainian].
7. Kvit, S. (2013). Dmitry Dontsov: ideological portrait. Lviv: Halytska vydavnycha spilka. [in Ukrainian].
8. Kovalchuk, V. (2019). Dmytro Dontsov: ideolohichnyi portret [Information potential of Marginals of Dmitry Dontsov]. Lviv: Halytska vydavnycha spilka. Retrieved from www.history.org.ua/index.php?urlcrnt=structure/sot.php&sot [in Ukrainian].
9. Lotman, Y. M. (1970). *Struktura hudozhestvennogo teksta* [The structure of the artistic text]. Moskva: Iskusstvo [in Russian].
10. Paliichuk, A. L. (2012). Komunikatyvni taktyky intymizatsii v anhlomovnomu khudozhnomu dyskursi (na materiali korotkykh opovidan) [Communicative intimacy tactics in English-language artistic discourse (based on short stories)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia: «Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov»*, 1002, 69, 15–21 [in Ukrainian].
11. Syniavska, L. I. (2019). Ukrainska dramaturhiia kintsia XIX – pochatku XX stolittia: komunikatyvni stratehii [Ukrainian dramaturgy of the late nineteenth – early twentieth centuries: communicative strategies]. Odesa: KP OMD [in Ukrainian].
12. Sinchenko, O. (2015). Komunikatyvni stratehii v teorii literatury: avtor, tekst, chytach: navch. posib. [Communicative strategies in literature theory: author, text, reader]. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
13. Jameson, F. (1981), The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act. Ithaca: Cornell UP [in English].

Стаття надійшла до редакції 25.11.2019.

Received 25.11.2019.

Kolkutina V. Dmitry Dontsov's Communication Strategies

Dmitry Dontsov's communicative strategy is explored in the article, taking into account the national and philosophical ideas inherent to his thinking. Grounding on the material of the literary-critical essays of the publicist, it turns out that Dontsov's communicative strategy according to the content is ethosophysical and holistic. It's a national-existential phenomenon in the history of Ukrainian literary studies of the twentieth century. The communicative processes reflected in the essays «Crisis of our literature», «Our literary ghetto» are formed in a single communicative paradigm and include: the event, communicative situation, intonational tone, axiological author's commentary and a special national-centric and hermeneutical way of representation of the situation.

The nationalist interpretation of the thinker is essentially national-philosophical (national), but at the same time it is literary with typical for this kind of experience, with the predominance of coherently-semantic level of cognition and evaluation over the formal-aesthetic. As a result of cognition happends the transcoding of an idea from the language of art into the language of philosophy in the search of the national-philosophical equivalent of a literary phenomenon. In most cases, this is based on two intentions: the search for protection and assertion of one's own national identity, and the cultural and political realization of the national idea. At the same time, the aesthetic level of a literary phenomenon is evaluated.

The following characteristics of the literary-critical text are highlighted and substantiated: the text as a receptive expression that can be interpreted freely, conceptually transforms information, constructing new meanings through interesting dialogical models, rhetorical questions, pre-planned line of speech behavior, public speaking behavior, which is necessarily intended to avoid any one-sided narrative or ambiguity of perception, openness and comprehension.

Key words: *communicative strategy, text, literary-critical discourse, communicative processes, national philosophy, hermeneutics.*